NDRECA v. Albania (ухв.) (№ 34288/19)

Обставини справи

Справа стосувалася звільнення заявника з посади Незалежною кваліфікаційною комісією (далі – IQC) та Спеціальною апеляційною палатою (далі – SAC) відповідно до Закону про перевірку суддів та прокурорів (далі – Закон про перевірку).

Заявник був прокурором у 1991–1994 роках, суддею Апеляційного суду Тирани у 1994–2013 роках та Верховного Суду у 2013–2018 роках.

17 липня 2018 року за рішенням IQC заявника було звільнено з посади. Розглянувши подану ним декларацію про активи, доходи та заощадження за період 1980–2016 рр., IQC визнав, що до 2003 року заявник мав позитивний баланс, але зазначив, що певні суми, заявлені заявником як заощадження, не були включені до щорічних декларацій, як того вимагає Закон № 9049 від 2003 року, і тому не були враховані у фінансовому аналізі. Він мав від'ємний баланс за 2004–2008 роки та дефіцит у розмірі 4359 албанських леків (ALL) за 2009 рік (приблизно 50 євро (EUR) на той час). При цьому була встановлена відсутність у заявника законних фінансових ресурсів «для обґрунтування активів» у значенні статті 33 (5)(b) Закону про перевірку на суму 1 393 336 ALL (приблизно 11 000 EUR за середньорічним обмінним курсом Банку Албанії) за 2004–2009 роки. IQC також вказала на інші порушення, зокрема надання неправдивих відомостей щодо гаража в м. Тирана та «невідповідні контакти з особою, причетною до організованої злочинності» в значенні Закону про перевірку.

22 листопада 2018 року SAC підтвердила правильність рішення IQC та вручила його заявнику 21 грудня 2018 року. SAC дійшла таких висновків:

(a) У 2003 році заявник став власником квартири в Тирані (збудованої в 1997 році і частково оплаченої за рахунок заощаджень його родини) та окремо придбав вищезазначений гараж за 468 000 ALL. Він задекларував гараж у своїй декларації за 2017 рік і зазначив, що не сплачував цю суму. Як стверджувалося, будівельна компанія надала гараж як компенсацію за дефекти в квартирі. Заявник також зробив неоднозначні та сумнівні заяви щодо квартири, включаючи твердження, що платіж у розмірі 2 868 000 ALL до 2003 року покривав вартість і квартири, і гаража. Однак ця домовленість та наміри сторін не були належним чином задокументовані, що викликало занепокоєння щодо дотримання заявником законодавства про декларування та конфлікт інтересів. Наявні документальні докази, а саме договір купівлі гаража від 2003 року, підтверджували, що його вартість була сплачена. Також з'ясувалося, що частина коштів, витрачених на придбання гаража, не була належним чином задекларована і не фігурувала — нібито через помилку — у щорічних деклараціях заявника до 2017 року, хоча право власності було зареєстровано в державному реєстрі нерухомого майна ще в 2003 році. Отже,

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

заявник зробив «неправдиву заяву» в розумінні підпункту «ç» пункту 5 статті 33 Закону про перевірку щодо несплати вартості гаража.

(b) Сім'я заявника складалася з чотирьох осіб, включаючи двох дорослих дітей, і підтримувала рівень життя вище мінімального соціального стандарту, зокрема, у зв'язку з придбанням активів. Хоча точну суму витрат на проживання сім'ї заявника визначити не вдалося, було використано офіційні дані про середньомісячне споживання для сім'ї з чотирьох осіб.

(c) Декларація заявника містила дані, переважно надані ним самостійно, зокрема, щодо суми заощаджень, нібито накопичених до 2003 року. Вони не були задекларовані в його первинній декларації про майно, як того вимагалося. При розгляді разом із вищезазначеною оцінкою витрат на проживання, його заяви були визнані недостовірними і відхилені. SAC також розглянула дані з банківських рахунків членів сім'ї заявника на кінець кожного року, а також задекларовані грошові заощадження. Згідно з фінансовою оцінкою SAC, заявник не зміг обґрунтувати 1 978 953 ALL, задекларовані за 2004–2009 роки. Оскільки йому не було надано можливості оскаржити цю суму, 1 393 336 ALL, що відповідає сумі, визначеній IQC, було прийнято як основу для оцінки обґрунтованості активів. Це була загальна сума від'ємних залишків, накопичених у період з 2004 по 2009 рік. Зокрема, у 2009 році він придбав нерухомість у м. Голем за 31 000 євро. Він стверджував, що кошти походили із заощаджень від зарплати за попередні роки, але не зміг переконливо обґрунтувати принаймні 1 393 336 ALL. Це обумовило висновок про необґрунтованість законних джерел походження коштів «для зазначеної нерухомості» та було підставою для звільнення за порушення декларування відповідно до положень статей 33 (5)(b) та 61 (3) Закону про перевірку.

SAC також порушила інші питання, пов'язані з оцінкою активів та «невідповідними контактами» заявника в значенні Закону про перевірку, оскільки його дружина у 2012 році придбала автомобіль у свого брата, щодо якого проводилося розслідування.

До ЄСПЛ заявник скаржився на порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з тим, що його звільнення з посади було незаконним, і стверджував, що воно було пов'язане з незначними порушеннями.

Оцінка Суду

Передусім ЄСПЛ зазначив, що звільнення заявника з посади буде порушенням його права на повагу до приватного життя та статті 8 Конвенції, якщо тільки воно не є виправданим як таке, що відповідає закону і є необхідним у демократичному суспільстві для досягнення законної мети (див. рішення у справі Thanza v. Albania, № 41047/19, §§ 135 і 137, від 4 липня 2023 року).

Що стосується оцінки майна (включно з житлом у м. Голем та гаражем у м. Тирана), аргументи заявника, які оскаржують законність втручання та відсутність

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

законної мети та, які не були визнані неприйнятними на стадії комунікації, є аналогічними тим, які були відхилені ЄСПЛ у подібному контексті (див. згадане вище рішення Thanza v. Albania, §§ 141–47, з подальшими посиланнями). Тому Суд не бачить підстав для іншого висновку. Залишалося визначити, чи втручання було необхідним у демократичному суспільстві та чи було воно пропорційним для досягнення законних цілей.

По-перше, у своїй заяві заявник оскаржив деякі стверджувані процесуальні недоліки, пов'язані з фактичними обставинами та юридичними висновками щодо житла в м. Голем та гаража, посилаючись на статтю 6 Конвенції. Ці скарги були визнані неприйнятними як очевидно необґрунтовані на стадії комунікації його заяви. У своїх зауваженнях у 2024 році заявник повторив ті самі твердження як окремий аспект відповідно до статті 8 Конвенції. ЄСПЛ не виявив серйозних недоліків у процесі прийняття рішень, в результаті якого були зроблені зазначені висновки на національному рівні, і не вбачав підстав для іншого висновку щодо прийнятності цих тверджень відповідно до статті 8 (для порівняння див. згадане рішення у справі Thanza v. Albania, § 158).

По-друге, заявник оскаржив як свавільне тлумачення SAC національного законодавства щодо його житла в м. Голем та гаража в м. Тирана. Як було заявлено та аргументовано, відповідне тлумачення не досягло ознак свавільності або явної необґрунтованості (див. рішення у справі Yüksel Yalçınkaya v. Türkiye [ВП], № 15669/20, § 304, від 26 вересня 2023 року).

Таким чином ЄСПЛ вирішив розглянути лише початкове твердження заявника про непропорційність на підставі фактів, встановлених та оцінених SAC, а також на основі зауважень заявника, у яких він детально описував незначний характер розбіжностей в межах оцінки його активів.

Заявник стверджував, що він використав заощадження, накопичені з зарплат членів його сім'ї у 2004–2009 роках, для придбання нерухомості в м. Голем за 31 000 євро у 2009 році. SAC вважала, що заявник не зміг надати пояснення щодо значної частини коштів (приблизно 11 000 євро), використаних для цієї покупки, і що це підпадало під підставу для звільнення з посади відповідно до статті 61(3) Закону про перевірку. На думку ЄСПЛ, ця сума була не тільки значною в контексті транзакції, але й об'єктивно не мізерною з огляду на рівень заробітної плати албанських державних службовців на той час. Крім того, заявник не довів, що від'ємний баланс бюджету його родини в період з 2004 по 2009 рік становив невеликий відсоток від сукупного сімейного доходу за цей період, враховуючи зарплати членів його сім'ї, оскільки його дружина та дорослі діти також працювали в державному секторі (для порівняння див. рішення у справі Sevdari v. Albania, № 40662/19, § 93, від 13 грудня 2022 року). Також стверджувалося, що принаймні частина заявлених заощаджень, накопичених до 2004 року, була витрачена на придбання іншої нерухомості, і ця сума — або будь-яка її частина, що залишилася — не була задекларована за 2003 рік або наступні роки.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

SAC також відхилила як неправдиве твердження заявника про те, що він не сплачував за гараж, придбаний у 2003 році, тобто тоді, коли на нього почали поширюватися вимоги Закону № 9049. Надання неправдивих відомостей в рамках обов'язку особи, що проходить перевірку, правдиво задекларувати як актив, так і його джерело його походження, було визнано окремим видом порушення в процесі перевірки (див. згадане рішення у справі Thanza v. Albania, §§ 68–71) і могло вплинути на відстежуваність та прозорість транзакцій. Твердження заявника оцінювалося з урахуванням сукупності факторів. Гараж, зареєстрований у державному реєстрі нерухомого майна з 2003 року, не був відображений заявником у його щорічних деклараціях до процесу перевірки в 2017 році без будь-якого обґрунтованого пояснення. Як було встановлено SAC, заявник надав суперечливі та непереконливі пояснення щодо фінансування як квартири, так і гаража. Він заперечував факт оплати, незважаючи на існуючі документальні докази протилежного. Це неправдиве твердження підірвало довіру до декларації. Таким чином, хоча неправдиві відомості стосувалися грошової суми, яку можна вважати незначною, це не зменшило серйозності висновку SAC щодо недоліків, пов'язаних із цим активом (для порівняння див. згадане рішення у справі Sevdari v. Albania, § 85).

ЄСПЛ нагадав, що у випадках, коли національні суди ретельно розглянули факти, застосували відповідні стандарти у сфері прав людини відповідно до Конвенції та її судової практики, а також належним чином зважили індивідуальні інтереси та інтереси суспільства у справі, він потребує вагомих підстав, щоб замінити думку національних судів своєю власною (див. рішення у справі Halet v. Luxembourg [ВП], № 21884/18, § 161, від 14 лютого 2023 року). З огляду на висновки, викладені у пунктах 6 та 12–14 рішення, характер вищезазначених порушень та становище заявника як судді з великим стажем, від якого очікується дотримання високих стандартів доброчесності та чесності у веденні своїх приватних фінансових справ (див. рішення у справі Xhoxhaj v. Albania, № 15227/19, § 407, від 9 лютого 2021 року), наведені ним причини є недостатніми для того, щоб ЄСПЛ відступив від висновків SAC і, загалом, поставив під сумнів результати перевірки (для порівняння див. згадане рішення у справі Sevdari v. Albania, §§ 93 та 96). Решта більш загальних аргументів заявника аналогічні тим, що були відхилені у справі Nikëhasani v. Albania, № 58997/18, §§ 126 та 128–29, від 13 грудня 2022 року. Тому ЄСПЛ не вважав, що звільнення заявника з посади було непропорційним.

З огляду на наведене, ЄСПЛ не вбачав потреби детально розглядати висновки та рішення SAC щодо інших елементів перевірки активів заявника або щодо стверджуваного неналежного контакту (для порівняння див. згадане рішення у справі Thanza v. Albania, § 160).

Отже, ця скарга заявника за статтею 8 була явно необґрунтованою у розумінні підпункту «a» пункту 3 статті 35 Конвенції та була відхилена на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

Висновок

Заяву визнано неприйнятною.

Ухвала в цій справі прийнята Комітетом 16 вересня 2025 року, оприлюднена 9 жовтня 2025 року та є остаточною.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом